

It was analyzed the market situation in Ukraine. The annual growth of fuel prices in April and September is revealed, which coincides with the main field operations in agriculture – sowing and harvesting companies.

The prospects of the use of crop production output waste for the manufacture of alternative fuel at farm enterprises in Ukraine were considered. The production of bioethanol is possible from starchy crops, in particular corn and wheat. However, due to the growing shortage of food in the world, the international community may ban the production of bioethanol from maize and wheat. By-products of sugar beet processing are not used directly for food, which proves the feasibility of using it for the production of bioethanol. It is advisable to produce biodiesel from rape for the own needs of agricultural enterprises, thereby reducing their dependence on market prices and the import of diesel fuel. The ecological and economic aspects of the production and use of bioethanol and biodiesel from agricultural products are determined.

It was defined the factors of competitiveness formation of alternative fuels in Ukraine. Under the condition of processing of molybdenum on bioethanol directly at sugar factories, it is possible to meet the demand for these products at a lower price and, in general, to increase the competitiveness of sugar industry enterprises. It was proved the necessity and the economic feasibility of the production and using of bioethanol and biodiesel in the context of agricultural development strategy in Ukraine.

Keywords: *bioethanol, biodiesel, sugar beet, rape, prime cost, price.*

УДК 336.71

DOI 10.31395/2415-8240-2018-93-32-40

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

С. А. Власюк, кандидат економічних наук

Н. В. Бондаренко, кандидат економічних наук

Уманський національний університет садівництва

У статті розглянуто роль банківської системи у розвитку реального сектору економіки. Досліджено основні показники банківського сектору України та проаналізовано в динаміці банківське кредитування реального сектору економіки. Виявлено основні проблеми, що стримують надання банками кредитів для розвитку розширеного відтворення діяльності суб'єктів господарювання. Запропоновано рекомендації щодо збільшення обсягів та підвищення ефективності банківського кредитування реального сектору економіки.

Ключові слова: *банківське кредитування, фінансові ресурси, реальний сектор економіки, відсоткова ставка, кредит.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання головним джерелом фінансового забезпечення діяльності реального сектору економіки виступає банківське кредитування. Саме участь банків в господарському процесі покликана до розвитку фінансово-кредитної системи та економіки в цілому. Оскільки, банки ефективно функціонують при стабільній економіці, а прибутковість господарюючих суб'єктів напряму залежить від ступеня ліквідності банківської системи.

Головним орієнтиром на шляху реформування банківської системи постає пошук оптимальних джерел покращення результативності діяльності банківських установ стосовно їх ефективного кредитування реального сектору економіки.

Реальний сектор, як і вся економіка країни, продовжує перебувати у вкрай складних умовах – військових дій, руйнації значної частини об'єктів промисловості, агросектору і транспортно-логістичної інфраструктури, а також падіння світових цін на провідні позиції вітчизняного експорту [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині, окреслена проблематика щодо банківського кредитування широко представлена у вітчизняних публікаціях Л. В. Барабаш, П. К. Бечко, Н. В. Бондаренко, С. А. Власюк, О. Є. Гудзь, О. О. Непочатенко, П. Т. Саблука та ін. Проте невирішеним залишається питання банківського кредитування реального сектору економіки. Не менш актуальним, є питання ролі банківського кредиту як основного джерела інвестицій у короткостроковій, та в довгостроковій перспективі.

Матеріали і методи. Теоретико-методологічною основою є дослідження наукових підходів до з'ясування сутності банківського кредитування реального сектору економіки та формування пропозицій щодо його вдосконалення в Україні в умовах фінансово-економічної кризи. При проведенні дослідження використано: метод спостереження, статистико-економічний, порівняння, абстрактно-логічний, емпіричний та графічний.

Результати дослідження. Банківська система є основним джерелом інвестицій в реальний сектор економіки країни. Проте, за останні декілька років знаходження її у стані системної фінансової кризи, що зумовлена постійною нестачею довгострокових банківських продуктів, диспропорції банківських результатів та неефективні дії монетарного регулятора, призвели до девальвації гривні, вразливості кредитно-фінансових установ та їх клієнтів з валютними операціями тощо.

Також, основною перешкодою розвитку банківської системи виступає низький рівень конкурентоспроможності. Розпочинаючи з 2014 року було вжито низку заходів, що дало змогу підвищити якість наданих послуг, рівень

конкуентоспроможності, розробити ефективну та гнучку систему для підвищення прозорості діяльності банківських установ.

Одним з головних методів підтримки дотриманню стійких темпів економічного зростання та підтримки економічної політики Уряду України є процес банківського кредитування суб'єктів економіки [2].

Внутрішні та зовнішні фактори, як об'єктивного, так і, суб'єктивного характеру переважно здійснюють негативний вплив на розвиток банківської системи. Протягом останніх років банківський сектор України зазнав значного за масштабами клірингу (табл. 1).

Табл. 1. Основні показники банківського сектору України [3]

Період	Кількість діючих банків		Загальні активи, млрд. грн.	Чисті активи, млрд. грн.	Кошти суб'єктів господарювання, млрд. грн.	Кошти фізичних осіб, млрд. грн.
	всього	у т. ч. зі 100 % іноземним капіталом				
2008 р.	181	17	967	921	162	219
2009 р.	180	18	1002	880	128	214
2010 р.	175	20	1090	942	160	276
2011 р.	175	22	1210	1054	205	312
2012 р.	174	22	1264	1125	221	368
2013 р.	180	19	1409	1278	258	443
2014 р.	145	19	1477	1290	283	403
2015 р.	117	17	1571	1254	349	402
2016 р.	96	17	1737	1256	413	437
I кв. 2017 р.	92	17	1739	1266	412	434
II кв. 2017 р.	90	17	1718	1238	383	442
III кв. 2017 р.	88	17	1754	1281	400	447

Слід зазначити, що незважаючи на значне зменшення загальної кількості банків (з 2008 року на 93 од.) та специфічні особливості у їх діяльності, спостерігається помітне збільшення активів банківських установ України, що свідчить про підвищення їх конкурентоспроможності та стабільності.

Під реальним сектором економіки, як правило, розуміють сукупність галузей, в яких виробляються матеріальні та нематеріальні товари та послуги. Іноді в поняття реальний сектор включають тільки сферу матеріального виробництва і не включають торгівлю та послуги. Але і в першому, і в другому випадку в нього не включають фінансово-кредитні та біржові операції, складові фінансовий сектор [4].

Основними перешкодами, які впливають на відновлення активного кредитування реального сектору, на нашу думку, виступають: з однієї

сторони, високі відсоткові ставки (25 % і вище), що в свою чергу, обмежують попит на кредитні кошти, та з іншої, недовіра позичальників. Недовіра клієнтів по відношенню до банків відіграє важливу роль в безперебійному функціонуванні банківської системи України.

Нині, триває процес відновлення платоспроможності реального сектору економіки. Відповідно до фінансової звітності, варто зазначити, що більшість суб'єктів господарювання різних галузей економіки, за останні роки, збільшили операційний прибуток, що стає достатнім для обслуговування кредитів, і не є перешкодою для відновлення кредитування. Саме через не прогнозований кредитний ризик банківські установи скорочують обсяги надання кредитів, завищують відсоткові ставки для зменшення ризику, для оцінки платоспроможності позичальників, виставили більш жорсткі умови, які передбачають повне розкриття структури власності, чіткість і прозорість якісних та кількісних показників фінансової звітності, ліквідної застави тощо.

Реальний сектор економіки є одним із основних учасників фінансового посередництва в Україні. Оскільки, отримання саме банківських кредитів зумовлює його розвиток, розширене відтворення, отримання прибутку (табл. 2).

Табл. 2. Динаміка банківського кредитування реального сектору економіки, млрд. грн. [3]

Період	Валові кредити суб'єктам господарювання	Чисті кредити суб'єктам господарювання	Валові кредити фізичним особам	Чисті кредити фізичним особам
2008 р.	476	453	273	254
2009 р.	498	434	236	203
2010 р.	537	463	205	168
2011 р.	608	530	197	158
2012 р.	634	553	184	133
2013 р.	727	648	189	145
2014 р.	820	710	208	144
2015 р.	831	614	176	96
2016 р.	847	477	157	76
I кв. 2017 р.	829	452	155	78
II кв. 2017 р.	818	432	154	80
III кв. 2017 р.	833	451	158	86

Позитивна динаміка економічного розвитку України напряду пов'язана з активізацією реального сектору, створенням стійкої та прозорої банківської системи, що в свою чергу зумовлює тісну взаємодію банківського та реального сектору економіки, яка можлива лише на основі результативних

партнерських відносин між кредитно-фінансовими інститутами і суб'єктами господарювання.

Кредити, що надаються суб'єктам господарювання, переважають над кредитами, що надаються фізичним особам, майже на 60–80 %. Обсяги кредитування фізичних осіб, мають тенденцію до зменшення щорічно, основними причинами стали: жорсткі умови надання кредитів, підвищено суми перших платежів та збільшено строки перегляду заявок на кредитування, збільшення суми комісій, що стягуються під час отримання позичкових коштів тощо.

При розгляді банківського кредитування з урахуванням макро- та мікрорівнях потрібно врахувати специфіку суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності (рис.).

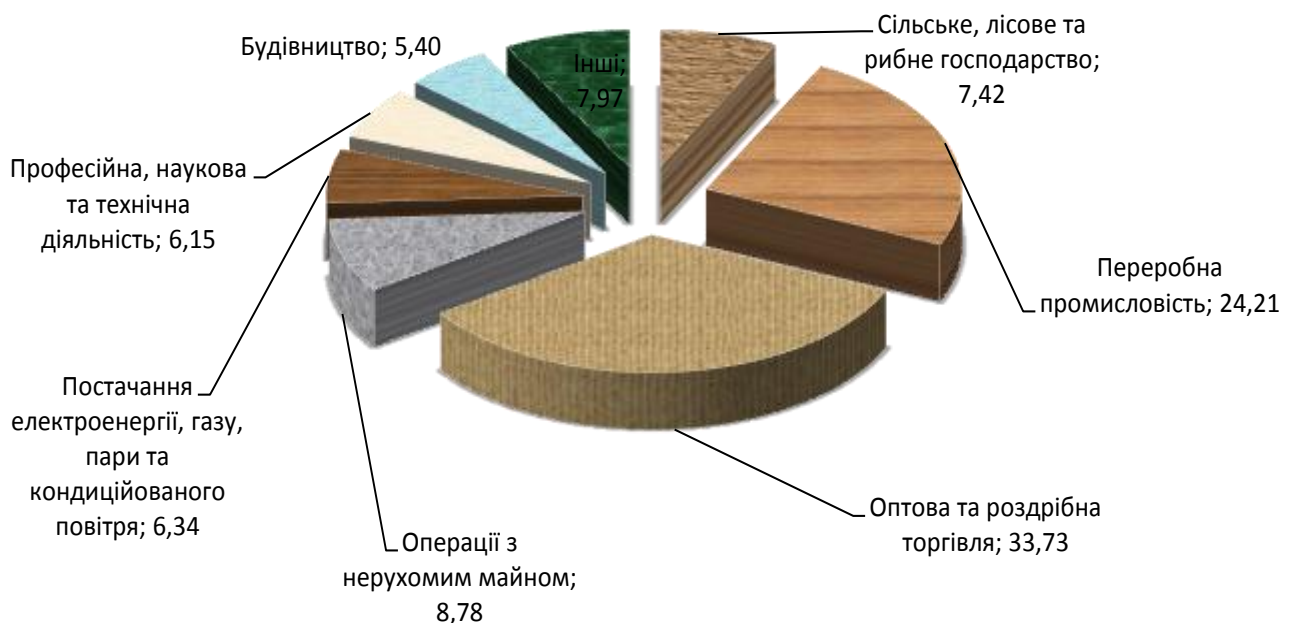

Рис. 1. Кредити надані суб'єктам господарювання за видами економічної діяльності, станом на 1 грудня 2017 року, %

Характеризуючи структуру кредитів наданих різним сегментам господарювання, варто зазначити, що основну частку займають кредити в оптову та роздрібну торгівлю (33,73 %). Для банківських установ, це є позитивним, оскільки даний бізнес в основному швидко та своєчасно погашає як тіло кредиту, так і відсотки за ним. Негативним для економіки країни є низьке залучення іншими сегментами бізнесу, так як кредити є основним джерелом інвестицій, а їх нестача не стимулює та стримує розширене відтворення реального сектору економіки.

Одним з наслідків даної ситуації, є ще високий рівень непрацюючих кредитів, наявність яких стримує банківські установи видавати нові кредити,

щоб не створювати наступні кредитні ризики, що викликано не впевненістю в дієвому захисті своїх прав у відносинах із позичальниками. Так наприкінці квітня 2017 року частка непрацюючих кредитів становила близько 57 % (без урахування NPL Приватбанку – 46 %). Висока частка непрацюючих кредитів є одним із основних системних ризиків банківського сегменту, що серед іншого стримує відновлення кредитування. При цьому, найбільше непрацюючих кредитів припадає на такі сектори економіки, як будівництво та нерухомість (71 %), металургія (60 %), машинобудування та добувна промисловість (58 %), харчова промисловість (55 %), а найменше – на легку промисловість (12 %). Реструктуризація наявних непрацюючих кредитів проходить повільно, унаслідок чого кредитні ризики зберігаються. Однією з причин цього є наявність негативних податкових наслідків для банків у випадку резервування та списання непрацюючих кредитів за рахунок резервів [5].

Отже, застій банківського кредитування зумовлений шерегою чинників, основними серед яких: низький рівень конкурентоспроможності та продуктивності праці; незахищеність прав кредиторів та позичальників на законодавчому рівні; збільшення сум проблемних кредитів; брак довгострокових коштів у банківській системі; високі відсоткові ставки за кредитами; відсутність мотивації банківських установ щодо кредитування реального сектору; відсутність механізму державної підтримки позичальників.

Результативний ріст фінансово-економічного сектору країни можливий за умови позитивного розвитку реального сектору економіки, який має стати основним напрямом банківського кредитування. Кредити, надані суб'єктам господарювання реального сектору, протегуватимуть розвиток виробництва, за умови їх направленості на ноу-хау, технічне переоснащення та модернізацію.

Висновок. Для виходу з економічної та фінансової кризи необхідним є розв'язок питань щодо призупинення спаду вітчизняного виробництва, активізація реального сектору економіки тощо. Незначне зростання обсягів банківського кредитування за останній період не протегували вирішенню проблем реального сектору, так як банки, в основному, провадили свою діяльність на високоефективному оптовому та роздрібному кредитуванні. Саме тому, подальший розвиток реального сектору та його економічне зростання нездійсниме без комплексних реформ та системного підходу у розв'язанні низки питань, котрі на пряму пов'язані із вдосконаленням грошово-кредитної політики Національного банку України, податкового законодавства, чіткого формування бюджетів державного та місцевого рівнів,

відновлення довірчої взаємодії між банківськими установами й суб'єктами господарювання.

Література

1. Собкевич О. В., Шевченко А. В., Михайличенко К. М. та ін. Реальний сектор економіки України: пріоритети розвитку в умовах зміни вектора економічної політики. Київ: НІСД, 2017. 40 с.

2. Про активізацію кредитування в Україні // Рішення Ради Національного банку України. 13.12.2017. № 59-рд. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/vr059500-17> (дата звернення: 12.01.2018)

3. Національний банк України // Офіційне інтернет-представництво. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442 (дата звернення: 21.12.2017)

4. Родина Г.А., Тарасова С.В. Макроекономіка: прикладний курс. М.: ЮРАЙТ, 2017. 263 с.

5. Данилишин Б. Про відновлення кредитування реального сектору економіки // Новини. Кредит&Депозит. URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/406924/bogdan-danylyshyn-pro-vidnovlennya-kredytuvannya-realnogo-sektoru-ekonomiky> (дата звернення: 01.01.2018)

References

1. Sobkevych, O. V., Shevchenko, A. V., Mykhailychenko, K. M. et al. (2017). *The real sector of Ukraine's economy: the priorities of development in the context of changing the vector of economic policy*. Kyiv: NISD, 2017. 40 p. (In Ukrainian).

2. On Activation of Lending in Ukraine. *Decision of the Council of the National Bank of Ukraine*. 13.12.2017, no. 59-рд. Accessed at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/vr059500-17> (Accessed January 12, 2018) (In Ukrainian).

3. National Bank of Ukraine. *Official web-site*. Accessed at: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442 (Accessed December 21, 2017) (In Ukrainian).

4. Rodyna, H. A., Tarasova, S. V. (2017). *Macroeconomics: applied course*. M.: YuRAIT, 2017. 263 p. (In Ukrainian).

5. Danylyshyn, B. (2017). On the restoration of lending to the real sector of the economy. *News. Credit & Deposit*. Accessed at: <https://news.finance.ua/ua/news/-/406924/bogdan-danylyshyn-pro-vidnovlennya-kredytuvannya-realnogo-sektoru-ekonomiky> (Accessed January 01, 2018) (In Ukrainian).

Аннотация

Власюк С. А., Бондаренко Н. В.

Банковское кредитование реального сектора экономики

В современных условиях хозяйствования главным источником финансового обеспечения деятельности реального сектора экономики выступает банковское кредитование. Главным ориентиром на пути реформирования банковской системы стоит поиск оптимальных источников улучшения результативности деятельности банковских учреждений относительно их эффективного кредитования реального сектора экономики.

Выявлено, что реальный сектор, как и вся экономика страны продолжает находиться в крайне сложных условиях - военных действий, разрушения значительной части объектов промышленности, агросектора и транспортно-логистической инфраструктуры, а также падение мировых цен на ведущие позиции отечественного экспорта.

Выявлено, что основным препятствием развития банковской системы выступает низкий уровень конкурентоспособности. Начиная с 2014 года был принят ряд мер, что позволило повысить качество предоставляемых услуг, уровень конкурентоспособности, разработать эффективную и гибкую систему для повышения прозрачности деятельности банковских учреждений.

Отмечено, что несмотря на значительное уменьшение общего количества банков (с 2008 года на 93 ед.) И специфические особенности в их деятельности, наблюдается заметное увеличение активов банковских учреждений Украины, что свидетельствует о повышении их конкурентоспособности и стабильности.

Следует отметить, что положительная динамика экономического развития Украины напрямую связана с активизацией реального сектора, созданием устойчивой и прозрачной банковской системы, что в свою очередь приводит к тесному взаимодействию банковского и реального сектора экономики, которая возможна только на основе результативных партнерских отношений между кредитно-финансовыми институтами и субъектами хозяйствования.

Выявлено, что застой банковского кредитования обусловлен ворохом факторов, основными из которых: низкий уровень конкурентоспособности и производительности труда; незащищенность прав кредиторов и заемщиков на законодательном уровне; увеличение сумм проблемных кредитов; недостаток долгосрочных средств в банковской системе; высокие процентные ставки по кредитам; отсутствие мотивации банковских учреждений по кредитованию реального сектора; отсутствие механизма государственной поддержки заемщиков.

Установлено, что дальнейшее развитие реального сектора и его экономический рост невыполнима без комплексных реформ и системного подхода в решении ряда вопросов, которые напрямую связаны с совершенствованием денежно-кредитной политики Национального банка Украины, налогового законодательства, четкого формирования бюджетов государственного и местного уровней, восстановление доверительной взаимодействия между банковскими учреждениями и субъектами хозяйствования.

Ключевые слова: банковское кредитование, финансовые ресурсы, реальный сектор экономики, процентная ставка, кредит.

Annotation

Vlasiuk S. A., Bondarenko N. V.

Bank lending of the real sector of economy

Under the modern conditions of management, the main source of financial support for the activity of the real sector of economy is bank lending. The main guideline for reforming the banking system is the search for optimal sources for improving performance of banking institutions in relation to their effective lending to the real sector of economy.

It is shown that the real sector, like the entire economy of the country, continues to be in extremely difficult conditions – military operations, destruction of a significant part of industrial objects, agricultural sector and transport and logistics infrastructure, as well as a drop in world prices for the leading positions of domestic exports.

It is found that the main obstacle to the development of the banking system is the low level of competitiveness. Beginning with 2014, a number of measures were taken, allowed to improve the quality of provided services, the level of competitiveness, to develop an effective and flexible system for increasing the transparency of banking institutions.

It is noted that despite a significant decrease in the total number of banks (since 2008 by 93 banks) and specific features in their operations, there has been a significant increase in the assets of the Ukrainian banking institutions. This indicates an increase in their competitiveness and stability.

It should be specified that the positive dynamics of the Ukrainian economic development is directly related to the activation of the real sector, creation of a stable and transparent banking system which in turn leads to close interaction between banking and real sectors of economy. It is possible only on the basis of effective partnership relations between credit and financial institutions and business entities.

It is revealed that the lack of business in bank lending is caused by a number of factors. The main ones are a low level of competitiveness and labor productivity; insecurity of rights of creditors and borrowers at the legislative level; increase in the amount of problem loans; lack of long-term funds in the banking system; high interest rates on loans; lack of motivation of banking institutions to lend to the real sector; lack of a government support mechanism for borrowers.

It is established that further development of the real sector and its economic growth is impossible without comprehensive reforms and a systematic approach to solving a number of issues. They are directly related to the improvement of the monetary policy of the National Bank of Ukraine, tax legislation, clear formation of budgets at the state and local levels and restoration of trust between banks and business entities.

Keywords: bank lending, financial resources, real sector of economy, interest rate, credit.